

ARAŞTIRMA MAKALESİ | RESEARCH ARTICLE

SİVAS YÖRESİ KIRIK HAVALARINDA MAKAMSAL VE RİTMİK YAPI

Ferdi KARAÖNÇEL

Dr. Öğr. Üyesi, Hakkari Üniv.
Eğitim Fakültesi,
ferdikaraoncel@gmail.com
ID 0000-0001-9519-1003

Ersan ÇİFTÇİ

Prof. Dr., İnönü Üniv.
Eğitim Fakültesi,
ersan.ciftci@inonu.edu.tr
ID 0000-0001-9889-3078

Ayşe KARAÖNÇEL

Öğr. Gör., Hakkari Üniv.
Eğitim Fakültesi,
aysekaraoncel@gmail.com
ID 0000-0001-9519-5397

Atf / Citation: Karaönçel, F., Çiftci, E. & Karaönçel, A. (2022). Sivas yöresi kırık havalarında makamsal ve ritmik yapı. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, (İNİJOSS)*, 11(2), 473-493

<https://doi.org/10.54282/inijoss.1007651>

Öz

İç Anadolu Bölgesinin en doğusunda yer alan Sivas'ın büyük bir bölümü Kızılırmak Havzasında, diğer bölümleri ise Yeşilirmak ve Fırat Havzaları içerisinde yer almaktadır. Sivas yöresinin tarihi incelendiğinde birçok medeniyete ev sahipliği yaptığı görülmektedir. Zengin ve geniş kültürel çeşitlilik Sivas yöresi türkülerine de yansımaktadır. Bu çalışmada; Sivas yöresi kırık havaları makamsal ve ritmik açıdan incelenmiştir. Araştırma verilerini elde etmede literatür ve belgesel kaynak tarama yöntemleri kullanılmıştır. Bu bağlamda, Sivas yöresine ait TRT Türk Halk Müziği Repertuarında yer alan nota arşivi taranarak kırık havaların notaları içerik analizi ile incelenmiştir. 314 türkü (kırık hava), 133 uzun hava ve 43 oyun havası olmak üzere toplam 490 türkü tespit edilmiştir. Tespit edilen türkülerin dağılımlarına bakıldığında; türkü (kırık hava) (119), uzun hava (43) ve oyun havalarının (33) çoğunlukla merkez ilçede yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Sivas yöresi türkülerini genel olarak ele alındığında, kırık havaların öne çıktığı görülmektedir. Kırık havalar üzerinde makamsal açıdan yapılan analizler sonucunda; Hüseyini, Uşşâk ve Hicaz makamlarının yoğun olarak kullanıldığı, ritmik açıdan yapılan analizler sonucunda ise 4/4 ve 2/4'lük usüllerin ağırlıklı olarak kullanıldığı görülmüştür. Tempo çeşitliliği açısından yapılan analizlerde ise 4/4, 2/4, 10/8, 7/8 ve 6/4'lük usüllerdeki tempo çeşitliliğinin fazla olduğu tespit edilirken, temposu belirli olmayan usüllerde görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sivas Kültürü, Sivas Türküleri, Kırık Havalar, Makam, Usül.

MAQAM AND RHYTHMIC STRUCTURE IN “KIRIK HAVALAR” OF SIVAS REGION

Abstract

A large part of Sivas, which is located in the easternmost part of the Central Anatolia Region, is located in the Kizilirmak Valley, while the other parts are located in the Yesilirmak and Euphrates Basins. When the history of the Sivas region is examined, it is seen that it has hosted many civilizations. The rich and wide cultural diversity has also reflected in the folk songs of the Sivas region. In this study, the “Kırık Havalar (metered folk songs)” of the Sivas region was investigated in terms of modal (maqam) and rhythmic. Literature and documentary source scanning methods were used to obtain the research data. In this regard, the notes archive in the TRT Turkish Folk Music Repertoire belonging to the Sivas region was scanned and the notes of the “Kırık Havalar” were examined with content analysis. A total of 490 of which 314 are “Kırık Hava” (Turkish folk songs), 133 are “Uzun Hava” (unmetered folk songs) and 43 are traditional dance music were identified. When considering the distribution of the identified folk songs, it has been determined that the “Kırık Hava” (metered folk song) (119), “Uzun Hava” (unmetered folk songs) (43), and traditional dance music (33) were mainly concentrated in the central district. When the folk songs of the Sivas region are examined, in general, it is seen that the Kırık Havalar’s comes to the forefront. As a result of the analyzes made in terms of maqam on the “Kırık Havalar” (metered folk songs); it was perceived that Huseyni, Ussak, and Hicaz " maqams are extremely used, and in consequence of the rhythmic analyzes made, 4/4 and 2/4 rhytms are predominantly used. In the analyses made in terms of tempo (speed) diversity, it was determined that while the tempo diversity is numerous in the 4/4, 2/4, 10/8, 7/8, and 6/4 rhytms, the rhytms with irregular tempo are also seen.

Keywords: Sivas Culture, Sivas Folk Songs, Kırık Havalar (Metered Songs), Maqam, Usul.

GİRİŞ

Türkiye’nin toprak büyüklüğü açısından en büyük ikinci ili olan Sivas, İç Anadolu Bölgesinin en doğusunda yer almaktadır. Sivas ilinin büyük bir bölümü Kızılırmak Havzası, diğer bölümleri ise Yeşilirmak ve Fırat Havzaları içerisinde yer almaktadır. Kuzeyinde Tokat, Ordu, Giresun, Güneyinde; Malatya, Kahramanmaraş, Kayseri, Doğusunda; Erzincan, Batısında ise Yozgat ili ile komşudur. Sivas yöresinin tarihi incelendiğinde birçok medeniyete ev sahipliği yaptığı görülmektedir. Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine ait eserlerin bir araya toplandığı tarihi kent meydanı, Divriği Ulu Cami ve Darüşşifası, Sarissa antik kenti ve Hz. Mevlana’nın da tedavi gördüğü Anadolu’nun el hamrası Sivas ili içerisinde yer alan önemli tarihi mekanlardandır (URL-1, URL-2).

Sivas yöresinin sahip olduğu kültürel çeşitlilik müzik kültürünü derinden etkilemiştir. Nacakcı (2015:28) müzik kültürünü; “insanlığın yaşam süresinde oluşturduğu, maddi manevi olgular üzerine biçimlendirdiği, geliştirdiği ve aktardığı müzikal ürünlerin tümü” şeklinde tanımlamaktadır. Bir başka tanımda ise müzik kültürü; “müziğin bütün alan ve dallarında gelişkin bir kavrayışla belli müzikal ölçütlere göre davranışta bulunma düzeyini temsil etme” şeklindedir (Say, 2005:362).

Geçmişten günümüze süregelen, üzerinde yaşamış olan medeniyetlere ait kültürel çeşitlilik ile harmanlanan Sivas yöresi’nin müzikal kimliğinin en önemli öğelerinden biri şüphesiz türkülerdir. Akdoğu (2003:161) türküyü; “daha çok hece vezni, azda olsa aruz vezni ile yazılmış Geleneksel Türk Halk Edebiyatına ait sözlerin, genel olarak, basit, kolayca anlaşılabilir ve küçük soluklu ezgilendirilmesi” şeklinde tanımlamaktadır.

1. TRT TÜRK HALK MÜZİĞİ REPERTUVARINDA BULUNAN SİVAS YÖRESİ TÜRKÜLERİNDE KULLANILAN MAKAM DİZİLERİ VE USÜLLER

Türküler ait oldukları yörenin tarihini, yaşanmışlıklarını, geleneklerini ve göreneklerini geçmişten günümüze aktarmada önemli rol oynayan öğelerin başında gelmektedir. Türküler, var oldukları yörelerin tarihini, kültürünü, gelenek ve göreneklerini, özelliklerini ve içerisinde yaşayan insanların duygu durumlarını anlatan, folklor kaynaklarıdır (Çiftci, 2016). “Türkülerin konuları, ait olduğu toplumun gelenek ve görenekleri, eğlence şekilleri, hikâyeleri, inanış biçimleri, toplumsal yapısı gibi en hassas yönlerini ortaya çıkarmaktadır. Bu konular ait olduğu toplumun geçmişten bugüne daha yakından tanınmasını sağlar” (Çiftci ve Karaönçel, 2019:79).

Sivas yöresi türküleri konu açısından incelendiğinde; aşk, sevda, kına, düğün, ayrılık, sıla hasreti, gurbet, ağıt, sitem, inanç, asker, övgü, yiğitlik, kahramanlık, tabiat ve iş ile ilgili konulara rastlanılmaktadır. Bu konular içerisinde aşk ve sevda konularının Sivas yöresi türkülerinde ağırlıklı olarak kullanıldığı görülmektedir.

Sivas yöresi türküleri makam açısından ele alındığında; Arazbar, Bayati Şiraz, Buselik, Çargâh, Gülizar, Hicaz, Hüseyini, Karciğâr, Mahur, Muhayyer Kürdi, Nişabur, Pençgâh, Rast, Segâh, Uşşâk ve Zavil makamları görülmekle beraber, Hüseyini, Uşşâk ve Hicaz makamlarının yoğun olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Sivas yöresi türküleri usül açısından ele alındığında ise; 2/2, 2/4, 3/4, 3/8, 4/4, 5/4, 5/8, 6/4, 6/8, 7/4, 7/8, 8/8, 9/8, 10/8, 11/4, 11/8, 12/4, 12/8, 13/8, 14/8, 15/4, 15/8, 18/8, 19/8, 20/8, 21/8’lik usüllerin kullanıldığı görülmektedir. Bu usüller içerisinde 2/4 ve 4/4’lük usüller yoğun olarak kullanılmıştır.

Tablo 1. Sivas Yöresine Ait Kırık Hava, Uzun Hava ve Oyun Havalarının Sayısal Olarak Dağılımı

İLÇELER	KIRIK HAVA	UZUN HAVA	OYUN HAVALARI	TOPLAM
Sivas Merkez	119*	43*	33	195
Akıncılar	-	-	-	-
Altınyayla	-	-	-	-
Divriği	37	22	-	59
Doğansar	-	-	-	-
Gemerek	1	-	-	1
Gölova	-	-	-	-
Gürün	2	-	3	5
Hafik	4	-	-	4
İmranlı	7	-	-	7
Kangal	40	13	-	53
Koyulhisar	-	-	-	-
Suşehri	3	-	2	5
Şarkışla	69	27	4	100
Ulaş	7	-	-	7
Yıldızeli	9	5	-	14
Zara	16	23	1	40
TOPLAM	314	133	43	490

* TRT Türk Halk Müziği Repertuarında, Sivas Merkez ilçeye ait 1 kırık hava Gaziantep-Adana-Sivas olarak, 1 uzun hava ise Sivas-Malatya olarak görünmektedir.

Sivas Merkez ilçe ve 16 ilçe dikkate alındığında, TRT Türk Halk Müziği Repertuvarında 314 sözlü kırık hava (türkü), 133 uzun hava ve 43 oyun havası olmak üzere toplam 490 eser tespit edilmiştir.

Tablo 2. İlçelere Göre Kırık Havaların Dağılımı

İLÇELER	f	%
Sivas Merkez	119	37,90
Şarkışla	69	21,97
Kangal	40	12,74
Divriği	37	11,78
Zara	16	5,10
Yıldızeli	9	2,87
İmranlı	7	2,23
Ulaş	7	2,23
Hafik	4	1,27
Suşehri	3	0,96
Gürün	2	0,64
Gemerek	1	0,32
TOPLAM	314	100

İlçelere göre kırık havaların dağılımı incelendiğinde; 119 türkü ve %37,90 oranında Sivas Merkez ilçe'nin ilk sırada yer aldığı, Şarkışla ilçesinin 69 türkü ve %21,97 oranı ile ikinci sırada, Kangal ilçesinin 40 türkü ve %12,74 oranla üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. TRT Türk Halk Müziği Repertuvarında yapılan incelemelerde; Sivas Merkez ilçe, Şarkışla, Kangal, Divriği, Zara, Yıldızeli, İmranlı, Ulaş, Hafik, Suşehri, Gürün ve Gemerek ilçeleri dışındaki diğer ilçeler adına kayıtlı olan kırık havaya rastlanılmamıştır.

Tablo 3. İlçelere Göre Uzun Havaların Dağılımı

İLÇELER	f	%
Sivas Merkez	43	32,33
Şarkışla	27	20,30
Zara	23	17,29
Divriği	22	16,54
Kangal	13	9,77
Yıldızeli	5	3,75
TOPLAM	133	100

İlçelere göre uzun havaların dağılımı incelendiğinde; Sivas Merkez ilçe'nin 43 uzun hava ve %32,33 oranı ile ilk sırada yer aldığı, 27 uzun hava ve %20,30 oranı ile Şarkışla ilçesi uzun havalarının ikinci sırada, 23 uzun hava ve %17,29 oranı ile Zara ilçesi uzun havalarının üçüncü sırada, 22 uzun hava ve %16,54 oran ile Divriği ilçesi uzun havalarının dördüncü sırada, 13 uzun hava ve %9,77 oran ile Kangal ilçesi uzun havalarının beşinci sırada, 5 uzun hava ve %3,75 oranla Yıldızeli ilçesi uzun havalarının altıncı sırada yer aldığı görülmektedir. TRT Türk Halk Müziği

Repertuarında yapılan incelemelerde; Sivas Merkez ilçe, Şarkışla, Zara, Divriği, Kangal ve Yıldızeli ilçesi dışındaki diğer ilçeler adına kayıtlı olan uzun havaya rastlanılmamıştır.

Tablo 4. İlçelere Göre Oyun Havaların Dağılımı

İLÇELER	f	%
Sivas Merkez	33	76,74
Şarkışla	4	9,30
Gürün	3	6,97
Suşehri	2	4,65
Zara	1	2,32
TOPLAM	43	100

İlçelere göre oyun havaların dağılımı incelendiğinde; Sivas Merkez ilçe'nin 33 oyun havası ve %76,4 oranı ile ilk sırada yer aldığı, 4 oyun havası ve %9,30 oranla ile Şarkışla ilçesi oyun havalarının ikinci sırada, 3 oyun havası ve %6,97 oranla ile Gürün ilçesi oyun havalarının üçüncü sırada, 2 oyun havası ve %4,65 oranla Suşehri oyun havalarının dördüncü sırada, 1 oyun havası ve %2,32 oranla Zara ilçesi oyun havalarının beşinci sırada yer aldığı görülmektedir. TRT Türk Halk Müziği Repertuarında yapılan incelemelerde; Sivas Merkez İlçe, Şarkışla, Gürün, Suşehri ve Zara ilçesi dışındaki diğer ilçeler adına kayıtlı olan oyun havasına rastlanılmamıştır.

2. SİVAS YÖRESİ KIRIK HAVALARININ MAKAMSAL VE RİTMİK ANALİZLERİ

Bu çalışmada, TRT Türk Halk Müziği Repertuarında bulunan Sivas yöresine ait kırık havalar makamsal ve ritmik açıdan analiz edilmiştir. Araştırma verilerini elde edebilmek için literatür ve belgesel kaynak tarama yöntemleri kullanılmıştır. Tespit edilen Sivas yöresi kırık havaları; makam, usül ve tempoları açısından analiz edilerek ilçelere göre ayrıştırılmıştır. Makam ve usül açısından ayrıştırılan Sivas yöresi kırık havaları tablolar halinde belirtilmiştir. Tablolara ait sayısal veriler ile ilgili bilgiler metin içerisinde verilmiştir.

Tablo 5. "Sivas Merkez İlçe" Makam Çeşitliliği

Makam	f	%
Hüseyni	38	31,40
Uşşâk	36	29,75
Hicaz	10	8,26
Gülizar	7	5,78
Segâh	6	4,95
Buselik	5	4,13
Karciğar	5	4,13
Çargâh	4	3,30
Mahur	3	2,47
Muhayyer Kürdi	2	1,65
Arazbar	1	0,82
Nişabur	1	0,82
Rast	1	0,82
Bayati Şiraz	1	0,82
Zavil	1	0,82
TOPLAM	121	100

Sivas merkez ilçeye ait TRT Türk Halk Müziği repertuvarında yer alan toplam 119 kırık havada makamsal açıdan yapılan analizlerde; 15 farklı makamın toplam 121 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. En fazla kullanılan makamın Hüseyini makamı ve %31,40 orana sahip olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise %29,75 oranla Uşşâk makamı, üçüncü sırada ise %8,26 oran ile Hicaz makamı gelmektedir. Ayrıca Sivas merkez ilçe kırık havalarında makamsal açıdan yapılan incelemelerde iki kez 1 geçkili makam kullanımı tespit edilmiştir.

Tablo 6. "Sivas Merkez İlçe" Usül ve Tempo Çeşitliliği

Usül	f	%	Tempo Çeşitliliği
2/2	1	0,73	63
2/4	25	18,38	60-69-76
3/4	2	1,47	40
3/8	1	0,73	100
4/4	38	27,94	56-60-66-69-71-72-76-78-80-96-116
5/4	1	0,73	66
5/8	8	5,88	160-208
6/4	6	4,41	72-82
6/8	4	2,94	80
7/8	11	8,08	40-126-168
8/8	2	1,47	192
9/8	7	5,14	80-126
10/8	14	10,29	50-52-60-160
11/4	1	0,73	-
11/8	1	0,73	126
12/4	1	0,73	-
12/8	5	3,67	108
15/4	2	1,47	64-72
15/8	1	0,73	-
18/8	3	2,20	96-108
20/8	1	0,73	184
21/8	1	0,73	104

Sivas merkez ilçeye ait TRT Türk Halk Müziği repertuvarında bulunan toplam 119 kırık havada ritmik açıdan yapılan analizlerde, 22 farklı usülün toplam 136 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. En fazla kullanılan usülün 4/4'lük ve %27,94 orana sahip olduğu görülmektedir. 4/4'lük usülde kullanılmış olan tempo çeşitliliğine bakıldığında ise 11 farklı temponun kullanıldığı tespit edilmiştir. İkinci sırada %18,38 oranla 2/4'lük usül gelmektedir. 2/4'lük usülde kullanılmış olan tempo çeşitliliğine bakıldığında ise 3 farklı temponun kullanıldığı tespit edilmiştir. Üçüncü sırada %10,29 oranla 10/8'lik usül gelmektedir. 10/8'lik usülde kullanılmış olan tempo çeşitliliğine bakıldığında ise 4 farklı temponun kullanıldığı tespit edilmiştir. Sivas merkez ilçeye ait tespit edilen diğer usüllerden; 2/2, 3/4, 3/8, 5/4, 6/8, 8/8, 11/8, 12/8, 20/8 ve 21/8'lik usüllerde 1'er farklı tempo, 5/8, 6/4, 9/8, 15/4 ve 18/8'lik usüllerde 2'ser farklı tempo, 7/8'lik usülde ise 3 farklı tempo kullanılmakla beraber tespit edilen diğer usüllerde herhangi bir tempo çeşidine rastlanılmamıştır. Ayrıca Sivas merkez ilçe kırık havalarında üç kez 3 değişmeli, on iki kez ise 2 değişmeli usül kullanımı tespit edilmiştir.

Tablo 7. “Şarkışla İlçesi” Makam Çeşitliliği

Makam	f	%
Hüseyini	45	63,38
Uşşâk	18	25,35
Hicaz	3	4,22
Muhayyer Kürdi	2	2,81
Buselik	1	1,40
Karciğar	1	1,40
Çargâh	1	1,40
TOPLAM	71	100

Şarkışla ilçesine ait TRT Türk Halk Müziği repertuarında bulunan toplam 69 kırık havada makamsal açıdan yapılan analizlerde; 7 farklı makamın toplam 71 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. En fazla kullanılan makamın Hüseyini makamı ve %63,68 orana sahip olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise %25,35 oranla Uşşâk makamı, üçüncü sırada ise %4,22 oran ile Hicaz makamı gelmektedir. Ayrıca Şarkışla ilçesi kırık havalarında makamsal açıdan yapılan incelemelerde iki kez 1 geçkili makam kullanımı tespit edilmiştir.

Tablo 8. “Şarkışla İlçesi” Usül ve Tempo Çeşitliliği

Usül	f	%	Tempo Çeşitliliği
2/4	17	19,31	60-76-100
3/4	2	2,27	-
3/8	1	1,13	-
4/4	33	37,5	48-63-66-68-70-72-74-78-80-82-88-90-92-120
5/4	1	1,13	-
5/8	7	7,95	40-120
6/4	4	4,54	72-78-92
6/8	1	1,13	-
7/4	1	1,13	74
7/8	7	7,95	40-116-224
8/8	2	2,27	-
9/8	2	2,27	224-270
10/8	2	2,27	-
12/8	4	4,54	84-88
13/8	1	1,13	-
18/8	2	2,27	52
20/8	1	1,13	-

Şarkışla ilçesine ait TRT Türk Halk Müziği repertuarında bulunan toplam 69 kırık havada ritmik açıdan yapılan analizlerde, 17 farklı usülün toplam 88 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. En fazla kullanılan usülün 4/4'lük ve %37,5 orana sahip olduğu görülmektedir. 4/4'lük usülden kullanılmış olan tempo çeşitliliğine bakıldığında ise 14 farklı temponun kullanıldığı tespit edilmiştir. İkinci sırada %19,31 oranla 2/4'lük usül gelmektedir. 2/4'lük usülden kullanılmış olan tempo çeşitliliğine bakıldığında ise 3 farklı temponun kullanıldığı tespit edilmiştir. Üçüncü sırada %7,95 oranla 5/8 ve 7/8'lik usüller gelmektedir. 5/8 ve 7/8'lik usüllerde kullanılmış olan tempo

çeşitliliğine bakıldığında ise; 5/8'lik usülde 2, 7/8'lik usülde ise 3 farklı temponun kullanıldığı tespit edilmiştir. Şarkışla ilçesine ait tespit edilen diğer usüllerden; 7/4 ve 18/8'lik usüllerde 1'er farklı tempo, 9/8 ve 12/8'lik usüllerde 2'şer farklı tempo, 6/4'lük usülde ise 3 farklı tempo kullanılmakla beraber tespit edilen diğer usüllerde herhangi bir tempo çeşidine rastlanılmamıştır. Ayrıca Şarkışla ilçesi kırık havalarında yedi kez 2 değişmeli, iki kez ise 3 değişmeli, bir kez 4, bir kez ise 6 değişmeli usül kullanımı tespit edilmiştir.

Tablo 9. "Kangal İlçesi" Makam Çeşitliliği

Makam	f	%
Uşşâk	17	41,46
Hüseyni	15	36,58
Buselik	3	7,31
Çargâh	3	7,31
Karciğar	1	2,43
Pençgâh	1	2,43
Gülizar	1	2,43
TOPLAM	41	100

Kangal ilçesine ait TRT Türk Halk Müziği repertuarında bulunan toplam 40 kırık havada makamsal açıdan yapılan analizlerde; 7 farklı makamın toplam 41 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. En fazla kullanılan makamın Uşşâk makamı ve %41,46 orana sahip olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise %36,58 oranla Hüseyni makamı, üçüncü sırada ise %7,31 oran ile Buselik ve Çargâh makamları gelmektedir. Ayrıca Kangal ilçesi kırık havalarında makamsal açıdan yapılan incelemelerde bir kez 1 geçkili makam kullanımı tespit edilmiştir.

Tablo 10. "Kangal İlçesi" Usül ve Tempo Çeşitliliği

Usül	f	%	Tempo Çeşitliliği
2/4	9	21,95	63-76-112
4/4	12	29,26	66-70-72-80
6/4	2	4,87	63
6/8	2	4,87	-
7/8	3	7,31	40
8/8	1	2,43	54
9/8	1	2,41	140
10/8	5	12,19	50-60
12/8	3	7,31	80-84
15/8	1	2,43	140
18/8	2	4,87	84-100

Kangal ilçesine ait TRT Türk Halk Müziği repertuarında bulunan toplam 40 kırık havada ritmik açıdan yapılan analizlerde, 11 farklı usülün toplam 41 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. En fazla kullanılan usülün 4/4'lük ve %29,26 orana sahip olduğu görülmektedir. 4/4'lük usülde kullanılmış olan tempo çeşitliliğine bakıldığında ise 4 farklı temponun kullanıldığı tespit edilmiştir. İkinci sırada %21,95 oranla 2/4'lük usül gelmektedir. 2/4'lük usülde kullanılmış olan

tempo çeşitliliğine bakıldığında ise 3 farklı temponun kullanıldığı tespit edilmiştir. Üçüncü sırada %12,19 oranla 10/8'lik usül gelmektedir. 10/8'lik usülde kullanılmış olan tempo çeşitliliğine bakıldığında ise 2 farklı temponun kullanıldığı tespit edilmiştir. Kangal ilçesine ait tespit edilen diğer usüllerden; 6/4, 7/8, 8/8 ve 9/8'lik usüllerde 1'er farklı tempo, 10/8, 12/8 ve 18/8'lik usüllerde ise 2 farklı tempo kullanılmakla beraber tespit edilen diğer usüllerde herhangi bir tempo çeşidine rastlanılmamıştır. Ayrıca Kangal ilçesi kırık havalarında bir kez 2 değişmeli usül kullanımı tespit edilmiştir.

Tablo 11. "Divriği İlçesi" Makam Çeşitliliği

Makam	f	%
Hüseyni	17	43,58
Uşşâk	12	30,76
Hicaz	3	7,69
Karcığar	2	5,12
Gülizar	2	5,12
Buselik	1	2,56
Çargâh	1	2,56
Muhayyer Kürdi	1	2,56
TOPLAM	39	100

Divriği ilçesine ait TRT Türk Halk Müziği repertuarında bulunan toplam 37 kırık havada makamsal açıdan yapılan analizlerde; 8 farklı makamın toplam 39 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. En fazla kullanılan makamın Hüseyni makamı olduğu ve %43,58 orana sahip olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise %30,76 oranla Uşşâk makamı, üçüncü sırada ise %7,69 oran ile Hicaz makamı gelmektedir. Ayrıca Divriği ilçesi kırık havalarında makamsal açıdan yapılan incelemelerde iki kez 1 geçkili makam kullanımı tespit edilmiştir.

Tablo 12. "Divriği İlçesi" Usül ve Tempo Çeşitliliği

Usül	f	%	Tempo Çeşitliliği
2/2	1	2,32	-
2/4	13	30,23	48-96
3/4	1	2,32	-
3/8	1	2,32	-
4/4	12	27,90	48-76-92-96
6/4	2	4,65	92
6/8	1	2,32	-
7/8	3	6,97	80
8/8	1	2,32	-
9/8	4	9,30	48-210
10/8	2	4,65	44-48
12/8	2	4,65	-

Divriği ilçesine ait TRT Türk Halk Müziği repertuarında bulunan toplam 37 kırık havada ritmik açıdan yapılan analizlerde, 12 farklı usülün toplam 43 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. En fazla kullanılan usülün 2/4'lük ve %30,23 orana sahip olduğu görülmektedir. 2/4'lük usülde kullanılmış olan tempo çeşitliliğine bakıldığında ise 2 farklı temponun kullanıldığı tespit

edilmiştir. İkinci sırada %27,90 oranla 4/4'lük usül gelmektedir. 4/4'lük usülde kullanılmış olan tempo çeşitliliğine bakıldığında ise 4 farklı temponun kullanıldığı tespit edilmiştir. Üçüncü sırada %9,30 oranla 9/8'lik usül gelmektedir. 9/8'lik usülde kullanılmış olan tempo çeşitliliğine bakıldığında ise 2 farklı temponun kullanıldığı tespit edilmiştir. Divriği ilçesine ait tespit edilen diğer usüllerden; 6/4 ve 7/8'lik usüllerde 1'er farklı tempo, 10/8'lik usülde ise 2 farklı tempo çeşidi kullanılmakla beraber tespit edilen diğer usüllerde herhangi bir tempo çeşidine rastlanılmamıştır. Ayrıca Divriği ilçesi kırık havalarında bir kez 2 değişmeli, bir kez 3 değişmeli, bir kez de 4 değişmeli usül kullanımı tespit edilmiştir.

Tablo 13. "Zara İlçesi" Makam Çeşitliliği

Makam	f	%
Hüseyini	9	56,25
Uşşâk	4	25
Karcığâr	1	6,25
Mahur	1	6,25
Çargâh	1	6,25
TOPLAM	16	100

Zara ilçesine ait TRT Türk Halk Müziği repertuarında bulunan toplam 16 kırık havada makamsal açıdan yapılan analizlerde; 5 farklı makamın toplam 16 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. En fazla kullanılan makamın Hüseyini makamı olduğu ve %56,25 orana sahip olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise %25 oranla Uşşâk makamı, üçüncü sırada ise %6,25 oran ile Karcığâr, Mahur ve Çargâh makamları gelmektedir.

Tablo 14. "Zara İlçesi" Usül ve Tempo Çeşitliliği

Usül	f	%	Tempo Çeşitliliği
2/4	3	16,66	64-83
4/4	6	33,33	72-92
5/8	1	5,55	-
7/8	1	5,55	-
9/8	1	5,55	-
10/8	4	22,22	-
12/8	1	5,55	96
15/4	1	5,55	-

Zara ilçesine ait TRT Türk Halk Müziği repertuarında bulunan toplam 16 kırık havada ritmik açıdan yapılan analizlerde, 8 farklı usülün toplam 18 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. En fazla kullanılan usülün 4/4'lük ve %33,33 orana sahip olduğu görülmektedir. 4/4'lük usülde kullanılmış olan tempo çeşitliliğine bakıldığında ise 2 farklı temponun kullanıldığı tespit edilmiştir. İkinci sırada %16,16 oranla 2/4'lük usül gelmektedir. 4/4'lük usülde kullanılmış olan tempo çeşitliliğine bakıldığında ise 2 farklı temponun kullanıldığı tespit edilmiştir. Üçüncü sırada %22,22 oranla 10/8'lik usül gelmektedir. 10/8'lik usülde kullanılmış herhangi bir tempoya rastlanılmamıştır. Zara ilçesine ait tespit edilen diğer usüllerden; 12/8'lik usülde 1 farklı tempo

kullanımı görülürken tespit edilen diğer usüllerde herhangi bir tempo çeşidine rastlanılmamıştır. Ayrıca Zara ilçesi kırık havalarında iki kez 2 değişmeli usül kullanımı tespit edilmiştir.

Tablo 15. “Yıldızeli İlçesi” Makam Çeşitliliği

Makam	f	%
Hüseyni	5	55,55
Uşşâk	4	44,44
TOPLAM	9	100

Yıldızeli ilçesine ait TRT Türk Halk Müziği repertuarında bulunan toplam 9 kırık havada makamsal açıdan yapılan analizlerde; 2 farklı makamın toplam 9 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. En fazla kullanılan makamın Hüseyni makamı olduğu ve %55,55 orana sahip olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise %44,44 oranla Uşşâk makamı gelmektedir.

Tablo 16. “Yıldızeli İlçesi” Usül ve Tempo Çeşitliliği

Usül	f	%	Tempo Çeşitliliği
2/4	3	20	-
3/4	1	6,66	-
4/4	3	20	80-108
5/8	1	6,66	200
9/8	2	13,33	200
10/8	1	6,66	-
11/8	1	6,66	-
13/8	1	6,66	-
14/8	1	6,66	-
19/8	1	6,66	-

Yıldızeli ilçesine ait TRT Türk Halk Müziği repertuarında yer alan toplam 9 kırık havada ritmik açıdan yapılan analizlerde, 10 farklı usülün toplam 15 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. En fazla kullanılan usülün 2/4 ve 4/4'lük usüller olduğu, oranlarının ise %20 olduğu görülmektedir. 2/4'lük usülde kullanılmış herhangi bir tempoya rastlanılmazken 4/4'lük usülde 1 temponun kullanıldığı görülmektedir. İkinci sırada %13,33 oranla 9/8'lik usül gelmektedir. 9/8'lik usülde kullanılmış olan tempo çeşitliliğine bakıldığında ise 1 temponun kullanıldığı tespit edilmiştir. Diğer kullanılan usüller ise %6,66 oranla üçüncü sırada yer almaktadır. Bu usüllerden sadece 5/8'lik usülde 1 temponun kullanıldığı görülürken diğer usüllerde herhangi bir tempoya rastlanılmamıştır. Ayrıca Yıldızeli ilçesi kırık havalarında bir kez 2 değişmeli, bir kez 3 değişmeli, bir kez de 4 değişmeli usül kullanımı tespit edilmiştir.

Tablo 17. “Ulaş İlçesi” Makam Çeşitliliği

Makam	f	%
Hüseyni	3	42,85
Çargâh	3	42,85
Segâh	1	14,28
TOPLAM	7	100

Ulaş ilçesine ait TRT Türk Halk Müziği repertuarında bulunan toplam 7 kırık havada makamsal açıdan yapılan analizlerde; 3 farklı makamın toplam 7 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. En fazla kullanılan makamın Hüseyini ve Çargâh makamları olduğu oranlarının ise %42,85 olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise %14,28 oranla Segâh makamı gelmektedir.

Tablo 18. “Ulaş İlçesi” Usül ve Tempo Çeşitliliği

Usül	f	%	Tempo Çeşitliliği
2/4	2	25	-
4/4	2	25	-
6/8	1	12,5	-
9/8	1	12,5	-
12/8	2	25	-

Ulaş ilçesine ait TRT Türk Halk Müziği repertuarında bulunan toplam 7 kırık havada ritmik açıdan yapılan analizlerde, 5 farklı usülün toplam 8 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. En fazla kullanılan usülün 2/4, 4/4 ve 12/8’lik usüller olduğu, oranlarının ise %25 olduğu görülmektedir. İkinci sırada %12,5 oranla 6/8 ve 9/8’lik usüller gelmektedir. Kullanılmış olan usüllerde herhangi bir tempoya rastlanılmamıştır. Ayrıca Ulaş ilçesi kırık havalarında bir kez 2 değişmeli usül kullanımı tespit edilmiştir.

Tablo 19. “Suşehri İlçesi” Makam Çeşitliliği

Makam	f	%
Uşşâk	2	66,66
Hüseyini	1	33,33
TOPLAM	3	100

Suşehri ilçesine ait TRT Türk Halk Müziği repertuarında bulunan toplam 3 kırık havada makamsal açıdan yapılan analizlerde; 2 farklı makamın 3 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. En fazla kullanılan makamın Uşşâk makamı olduğu oranının ise %66,66 olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise %33,33 oranla Hüseyini makamı gelmektedir.

Tablo 20. “Suşehri İlçesi” Usül ve Tempo Çeşitliliği

Usül	f	%	Tempo Çeşitliliği
2/4	1	33,33	-
4/4	1	33,33	-
12/8	1	33,33	-

Suşehri ilçesine ait TRT Türk Halk Müziği repertuarında bulunan toplam 3 kırık havada ritmik açıdan yapılan analizlerde, 3 farklı usülün kullanıldığı tespit edilmiştir. Tespit edilen 2/4, 4/4 ve 12/8’lik usüllerin oranlarının ise %33,33 olduğu görülmektedir. Suşehri ilçesi kırık havalarında değişmeli usül kullanımına rastlanılmamıştır.

Tablo 21. “İmranlı İlçesi” Makam Çeşitliliği

Makam	f	%
Uşşâk	4	57,14
Hüseyni	2	28,57
Segâh	1	14,28
TOPLAM	7	100

İmranlı ilçesine ait TRT Türk Halk Müziği repertuvarında bulunan toplam 7 kırık havada makamsal açıdan yapılan analizlerde; 3 farklı makamın 7 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. En fazla kullanılan makamın Uşşâk makamı olduğu oranının ise %57,14 olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise %28,57 oranla Hüseyni, üçüncü sırada ise %14,28 oranla Segâh makamı gelmektedir.

Tablo 22. “İmranlı İlçesi” Usül ve Tempo Çeşitliliği

Usül	f	%	Tempo Çeşitliliği
2/4	1	14,28	96
4/4	2	28,57	88
5/8	1	14,28	-
6/8	1	14,28	94
7/8	1	14,28	160
9/8	1	14,28	-

İmranlı ilçesine ait TRT Türk Halk Müziği repertuvarında bulunan toplam 7 kırık havada ritmik açıdan yapılan analizlerde, 7 farklı usülün 7 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. En fazla kullanılan usülün 4/4'lük usül olduğu, oranının ise %28,57 olduğu ve 1 tempo çeşidine sahip olduğu görülmektedir. 2/4, 5/8, 6/8, 7/8 ve 9/8'lik usüllerin ise %14,28 oranla ikinci sırada yer almaktadır. 2/4, 6/8 ve 7/8'lik usüllerde 1 tempo çeşidine rastlanırken diğer usüllerde herhangi bir tempo çeşidine rastlanılmamıştır.

Tablo 23. “Hafik İlçesi” Makam Çeşitliliği

Makam	f	%
Hüseyni	2	50
Buselik	1	25
Uşşâk	1	25
TOPLAM	4	100

Hafik ilçesine ait TRT Türk Halk Müziği repertuvarında bulunan toplam 4 kırık havada makamsal açıdan yapılan analizlerde; 3 farklı makamın 4 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. En fazla kullanılan makamın Hüseyni makamı olduğu oranının ise %50 olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise %25 oranla Buselik ve Uşşâk makamları gelmektedir.

Tablo 24. “Hafik İlçesi” Usül ve Tempo Çeşitliliği

Usül	f	%	Tempo Çeşitliliği
7/8	1	25	210
12/8	3	75	76

Hafik ilçesine ait TRT Türk Halk Müziği repertuarında bulunan toplam 4 kırık havada ritmik açıdan yapılan analizlerde, 2 farklı usülün 4 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. En fazla kullanılan usülün 12/8'lik usül olduğu, oranının ise %75 olduğu ve 1 tempo çeşidine sahip olduğu görülmektedir. 7/8'lik usülün ise %25 oranla ikinci sırada yer aldığı ve 1 tempo çeşidine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 25. "Gürün İlçesi" Makam Çeşitliliği

Makam	f	%
Hüseyini	1	50
Çargâh	1	50
TOPLAM	2	100

Gürün ilçesine ait TRT Türk Halk Müziği repertuarında bulunan toplam 2 kırık havada makamsal açıdan yapılan analizlerde; 2 farklı makamın kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 26. "Gürün İlçesi" Usül ve Tempo Çeşitliliği

Usül	f	%	Tempo Çeşitliliği
4/4	1	50	60
12/8	1	50	-

Gürün ilçesine ait TRT Türk Halk Müziği repertuarında bulunan toplam 2 kırık havada ritmik açıdan yapılan analizlerde, 2 farklı usülün kullanıldığı tespit edilmiştir. %50 orana sahip olan bu usüllerden 4/4'lük usülde 1 tempo çeşidi tespit edilmiştir. 12/8'lik usülde ise herhangi tempo çeşidine rastlanılmamıştır.

Tablo 27. "Gemerek İlçesi" Makam Çeşitliliği

Makam	f	%
Uşşâk	1	100
TOPLAM	1	100

Gemerek ilçesine ait TRT Türk Halk Müziği repertuarında bulunan toplam 1 kırık havada makamsal açıdan yapılan analizlerde; 1 makamın kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 28. "Gemerek İlçesi" Usül ve Tempo Çeşitliliği

Usül	f	%	Tempo Çeşitliliği
2/4	1	100	90

Gemerek ilçesine ait TRT Türk Halk Müziği repertuarında bulunan toplam 1 kırık havada ritmik açıdan yapılan analizlerde, 1 usülün kullanıldığı tespit edilmiştir. Tespit edilen usülün 2/4'lük olduğu ve 1 tempo çeşidine sahip olduğu görülmektedir.

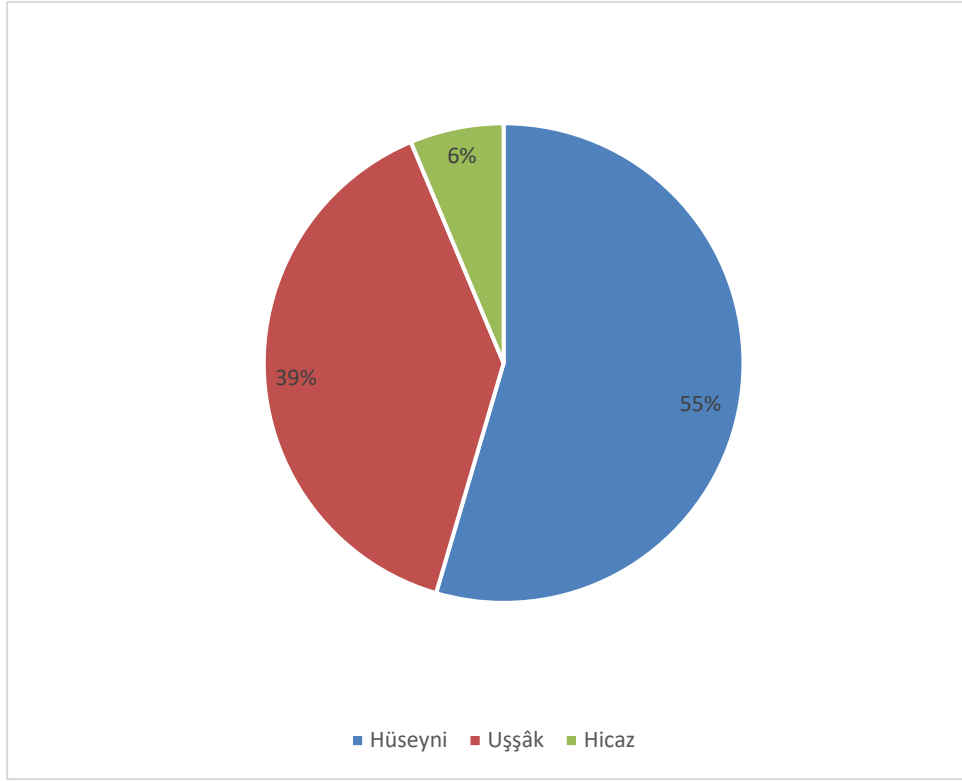
Tablo 29. İlçelere Göre Kırık Havaların Makam Açısından Genel Olarak Dağılımı

		İLÇELER																	
		Merkez	Akıncılar	Altınyayla	Divriği	Doğansar	Gemerek	Gölova	Gürün	Hafik	İmranlı	Kangal	Koyulhisar	Suşehri	Şarkışla	Ulaş	Yıldızeli	Zara	TOPLAM
MAKAMLAR	Arazbar	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	B. Şiraz	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Buselik	5	-	-	1	-	-	-	-	1	-	3	-	-	1	-	-	-	11
	Çargâh	4	-	-	1	-	-	-	1	-	-	3	-	-	1	3	-	1	14
	Gülizar	7	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	10
	Hicaz	10	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	16
	Hüseyini	38	-	-	17	-	-	-	1	2	2	15	-	1	45	3	5	9	138
	Karciğâr	5	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	10
	Mahur	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4
	M. Kürdi	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	5
	Nişabur	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Pençgâh	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
	Rast	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Segâh	6	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	8
	Uşşâk	36	-	-	12	-	1	-	-	1	4	17	-	2	18	-	4	4	99
Zavil	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
TOPLAM	121	-	-	39	-	1	-	2	4	7	41	-	3	71	7	9	16	321	

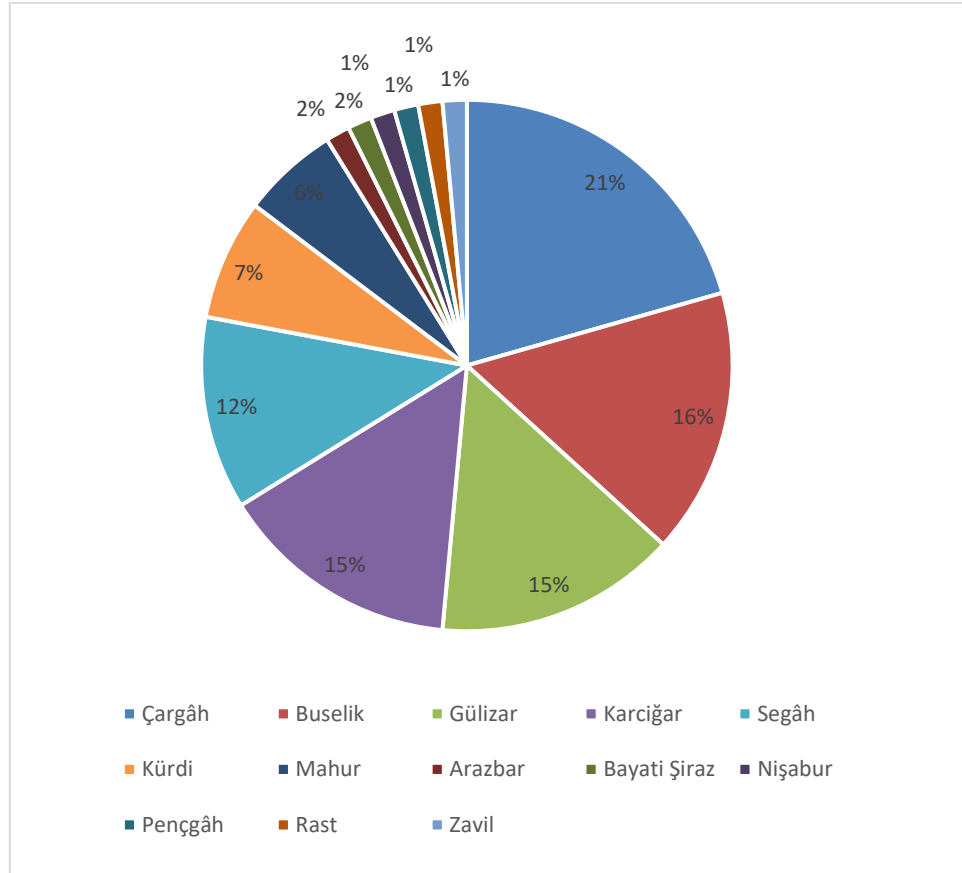
TRT Türk Halk Müziği Repertuarında tespit edilen 314 Kırık Hava makamsal açısından analiz edildiğinde Sivas Merkez ve 16 ilçeye ait 16 farklı makamın toplamda 321 kez kullanıldığı görülmüştür. Tespit edilen kırık havaların 7'sinde 2 geçkili makam kullanımı tespit edilmiştir.

Kırık Havalarda kullanılan makamlar yoğunluk açısından incelendiğinde, en fazla kullanılan makamın Hüseyini makamı olduğu ve 138 kez kullanılarak ilk sırada yer aldığı görülmektedir. İkinci sırada 99 kez kullanılarak Uşşâk, üçüncü sırada ise 16 kez kullanılarak Hicaz makamının geldiği görülmektedir. Kırık Havalarda kullanılan diğer makamlar ise, kullanım sayısının az olmasından dolayı daha düşük oranlar ile dağılımda yer almaktadır (Bkz. Tablo 29).

Kırık Havalarda kullanılan makamların yüzdelerle dağılımları "Yoğun Olarak Kullanılan Makamlar" ve "Daha Az Kullanılan Makamlar" şeklinde kendi aralarındaki dağılımları göz önüne alınarak iki farklı şekilde grafikler ile gösterilmiştir.

Grafik 1. Yoğun Olarak Kullanılan Makamların Dağılımı

Grafik 2. Daha Az Kullanılan Makamların Dağılımı

Tablo 30. İlçelere Göre Kırık Havaların Usül Açısından Genel Olarak Dağılımı

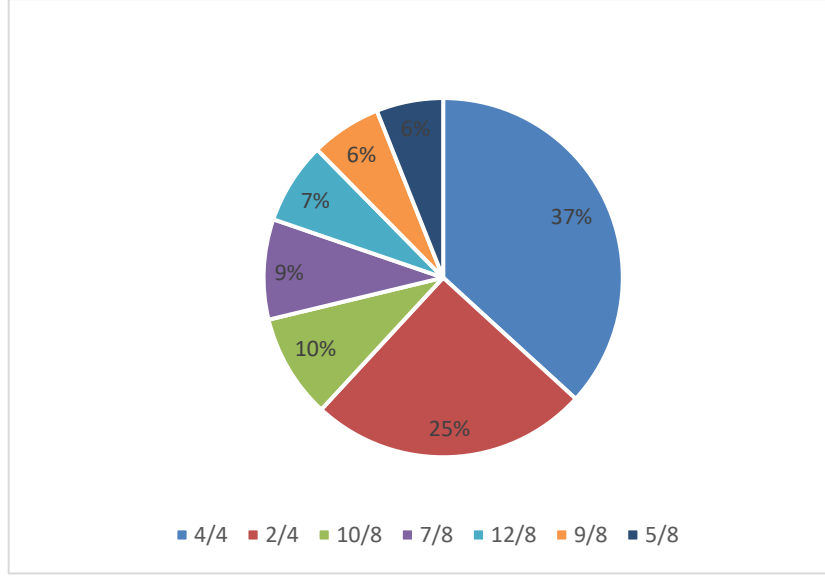
		İLÇELER																	
		Merkez	Akıncılar	Altınyayla	Divriği	Doğansar	Gemerek	Gölova	Gürün	Hafik	İmranlı	Kangal	Koyulhisar	Suşehri	Şarkışla	Ulaş	Yıldızeli	Zara	TOPLAM
USÜLLER	2/2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	2/4	25	-	-	13	-	1	-	-	-	1	9	-	1	17	2	3	3	75
	3/4	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	6
	3/8	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3
	4/4	38	-	-	12	-	-	-	1	-	2	12	-	1	33	2	3	6	110
	5/4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2
	5/8	8	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	7	-	1	1	18
	6/4	6	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	4	-	-	-	14
	6/8	4	-	-	1	-	-	-	-	-	1	2	-	-	1	1	-	-	10
	7/4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
	7/8	11	-	-	3	-	-	-	-	1	1	3	-	-	7	-	-	1	27
	8/8	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	6
	9/8	7	-	-	4	-	-	-	-	-	1	1	-	-	2	1	2	1	19
	10/8	14	-	-	2	-	-	-	-	-	-	5	-	-	2	-	1	4	28
	11/4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	11/8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
	12/4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	12/8	5	-	-	2	-	-	-	1	3	-	3	-	1	4	2	-	1	22
	13/8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2
	14/8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
	15/4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
15/8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	
18/8	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	7	
19/8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	
20/8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	
21/8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
TOPLAM	136	-	-	43	-	1	-	2	4	7	41	-	3	88	8	15	18	366	

TRT Türk Halk Müziği Repertuarında tespit edilen 314 Kırık Hava usül açısından analiz edildiğinde Sivas Merkez ve 16 ilçeye ait 26 farklı usülün toplamda 366 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. Tespit edilen kırık havaların bazılarında 2 değişmeli (25 türkü), bazılarında 3 değişmeli (7 türkü), bazılarında 4 değişmeli (3 türkü), bazılarında ise 6 değişmeli (1 türkü) usül kullanımı tespit edilmiştir.

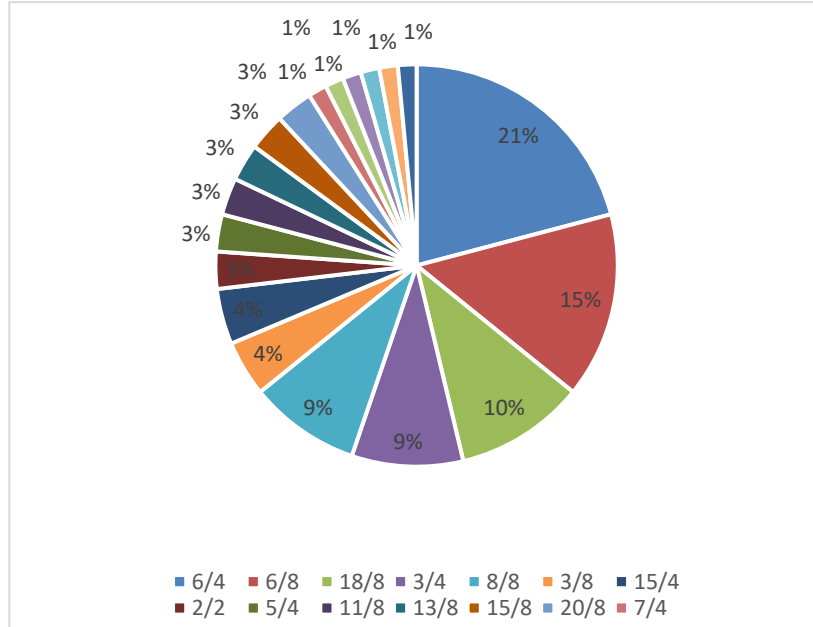
Kırık Havalarda kullanılan usüller yoğunluk açısından incelendiğinde, en fazla kullanılan usülün 4/4'lük usül olduğu ve 110 kez kullanılarak ilk sırada yer aldığı görülmektedir. İkinci sırada 75 kez kullanılarak 2/4, üçüncü sırada 28 kez kullanılarak 10/8, dördüncü sırada 27 kez

kullanılarak 7/8, altıncı sırada 22 kez kullanılarak 12/8, yedinci sırada 19 kez kullanılarak 9/8, sekizinci sırada ise 18 kez kullanılarak 5/8'lik usülün geldiği görülmektedir. Kırık Havalarda kullanılan diğer usüller ise, kullanım sayısının az olmasından dolayı daha düşük oranlar ile dağılımda yer almaktadır (Bkz. Tablo 30).

Kırık Havalarda kullanılan usüllerin yüzdelik dağılımları “Yoğun Olarak Kullanılan Usüller” ve “Daha Az Kullanılan Usüller” şeklinde kendi aralarındaki dağılımları göz önüne alınarak iki farklı şekilde grafikler ile gösterilmiştir.

Grafik 3. Yoğun Olarak Kullanılan Usüllerin Dağılımı

Grafik 4. Daha Az Kullanılan Usüllerin Dağılımı

SONUÇ

Sivas yöresi kırık havaları genel yapısı itibarıyla; yöre halkının yaşamışlıklarının, gelenek ve göreneklerinin anlatıldığı sade ve yalın bir anlatım tarzını içermektedir. Konu olarak ele alındığında ise; aşk, sevda, kına, düğün, ayrılık, sıla hasreti, gurbet, ağıt, sitem, inanç, asker, övgü, yiğitlik, kahramanlık, tabiat ile ilgili konulara yer verildiği görülmektedir. Sade ve yalın sözel anlatımın geniş ses aralıklarının kullanılmadığı ezgilerle şekillendiği söylenebilir. Yöreye ait kırık havaların; merkez ilçe, Şarkışla, Kangal ve Divriği ilçelerinde, uzun havaların; Merkez ilçe, Şarkışla, Zara ve Divriği ilçelerinde, oyun havalarının ise; merkez ilçede yoğunlaştığı görülmüştür.

Sivas ve ilçelerine ait kırık havalar makamsal açıdan incelendiğinde; Arazbar, Bayati Şiraz, Buselik, Çargâh, Gülizar, Hicaz, Hüseyini, Karcığar, Mahur, Muhayyer Kürdi, Nişabur, Pençgâh, Rast, Segâh, Uşşâk ve Zavil makamları görülmekle beraber, Hüseyini (138 kez), Uşşak (99 kez) ve Hicaz (16 kez) makamlarının yoğun olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Yöreye ait kırık havalar makamsal çeşitlilik açısından incelendiğinde en fazla makamsal çeşitliliğin; merkez ilçe, Şarkışla, Kangal ve Divriği ilçelerinde olduğu tespit edilmiştir.

Sivas ve ilçelerine ait kırık havalar ritmik yapı açısından incelendiğinde; usül çeşitliliği ve tempo değerlerindeki farklılıklar dikkat çekmektedir. Sivas yöresi kırık havalarındaki usül çeşitliliğine bakıldığında; 2/2, 2/4, 3/4, 3/8, 4/4, 5/4, 5/8, 6/4, 6/8, 7/4, 7/8, 8/8, 9/8, 10/8, 11/4, 11/8, 12/4, 12/8, 13/8, 14/8, 15/4, 15/8, 18/8, 19/8, 20/8, 21/8'lik usüllerin kullanıldığı görülmekle beraber 4/4, 2/4, 10/8, 7/8, 12/8, 9/8 ve 5/8'lik usüllerin yoğun olarak kullanıldığı, 6/4, 6/8, 18/8, 3/4, 8/8, 3/8, 15/4, 2/2, 5/4, 11/8, 13/8, 15/8, 20/8, 7/4, 11/4, 12/4, 14/8, 19/8 ve 21/8'lik usüllerin ise daha az kullanıldığı görülmektedir. Yoğun olarak kullanılan usüller içerisinde 4/4 (110 kez) ve 2/4 (75 kez)'lük usüllere ait toplam sayının yoğun olarak kullanılan diğer usüllere oranla daha çok tercih edilmiştir. Yöre kırık havalarındaki tempo çeşitliliğine bakıldığında 4/4, 2/4, 10/8, 7/8 ve 6/4'lük usüllerdeki tempo çeşitliliğinin fazla olduğu tespit edilirken, temposu belirli olmayan usüllerde görülmektedir.

Sivas Yöresi kırık havalarının makamsal ve ritmik yapıları üzerine yapılmış olan bu çalışmanın farklı yöreler ele alınarak yapılmasının, yörelere ait kırık havalarındaki makamsal ve ritmik yapılarıdaki müzikal özelliklerin belirlenmesi açısından etkili olacağı ve Türk Halk Müziği üzerine yapılacak olan bilimsel çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

A large part of Sivas, which is located in the easternmost part of the Central Anatolia Region, is located in the Kızılırmak River Basin, while the other parts are located in the Yeşilirmak River and Fırat River Basins. Sivas, is bordered by Tokat, Ordu and Giresun to the north, Malatya, Kahramanmaraş and Kayseri to the south, Erzincan in the east and Yozgat to the west. Sivas hosted many civilizations throughout history. Many historical buildings belonging to the Seljuk, Ottoman and Republican periods have been integrated with the city. It is seen that the rich and wide cultural diversity of the region is reflected in the folk songs of Sivas region.

In this study, the "kırık hava" folk songs (Metered folk song-Verbal and nonverbal melodies performed with a distinctive rhythm and rhythm pattern) of Sivas region was examined in terms of maqam and rhythm. Literature and documentary review methods were used to obtain the

research data. In this context, the notes archive in the TRT Turkish Folk Music Repertory of Sivas region was researched and the notes of "kırık hava" folk songs were analyzed with content analysis. The tables formed were interpreted with the frequency and percentage values.

When the study findings were examined, it was determined that there were 490 folk songs of Sivas region in the TRT Turkish Folk Music Repertoire. When the detected folk songs of Sivas region were divided according to their types, it was seen that they consisted of 314 verbal "kırık hava" (metered folk song), 133 "uzun hava" (unmetered folk song) and 43 folk dance music.

When the distribution of "kırık hava" folk songs was analyzed according to the districts, it was seen that the folk songs of Sivas Central district was on the first rank with 119 folk songs, 37.89%, the Şarkışla district was on the second rank with 69 folk songs and 21.97%, and the Kangal district was in the third rank with 40 folk songs, and with a rate of 12.73%. It was determined that the "kırık hava" folk songs of the other districts were included in the distribution with low rates.

In the examination of the distribution of "uzun hava" folk songs by districts, it was seen that Sivas Central district was on the first rank with 43 "uzun hava" folk songs and with a rate of 32.33%, and Şarkışla district was in the second rank with 27 "uzun hava" folk songs and with a rate of 20.30%, Zara district was on the third rank 23 "uzun hava" folk songs and with a rate of 17.29%, Divriği district was on the fourth rank with 22 "uzun hava" folk songs and with a rate of 16.54%, Kangal district was on the fifth rank with 13 "uzun hava" folk songs and with a rate of 9.77% and Yıldızeli district was on the sixth rank with 5 "uzun hava" folk songs and with a rate of 3.75%. In the examinations made in the TRT Turkish Folk Music Repertoire, no "uzun hava" folk songs registered in the name of other districts were found.

In the examination of the distribution of folk dance songs according to the districts, it was seen that Sivas Central district was on the first rank with 33 folk dance songs and with a rate of 76.4%, and Şarkışla district was in the second rank with 4 folk dance songs and with a rate of 9.30%, Gürün district was on the third rank with 3 folk dance songs and with a rate of with a rate of 6.97%, Suşehri was on the fourth rank with 2 folk dance songs and 4.65% and Zara was on the fifth rank with 1 folk dance songs and with a rate of 2.32%. In the examinations made in the TRT Turkish Folk Music Repertoire, no folk dance songs registered in the name of other districts were found.

In terms of their general structure, "kırık hava" folk songs of the Sivas region include a plain and simple style of expression in which the experiences, traditions, and customs of the local people are told. When discussed in terms of their subject, it was seen that subjects related to love, henna, wedding, separation, homesickness, mourning, reproach, faith, soldier, praise, bravery, heroism, nature were included. It can be said that plain and simple verbal expression was shaped by melodies that didn't use wide vocal ranges. It was seen that the "kırık hava" folk songs of the region were mostly performed in the central district and Şarkışla, Kangal and Divriği districts, the "uzun hava" folk songs were mostly performed in the central district and Şarkışla, Zara and Divriği districts, and the folk dance songs were mostly performed in the central district.

In the examination of the "kırık hava" folk songs of Sivas and its districts in terms of maqams, Arazbar, Bayati Shiraz, Buselik, Chahargah, Gulizar, Hejaz, Huseyni, Karcigar, Mahur, Muhayyer Kurdi, Nishabur, Penchgah, Rast, Segah, Ussak, and Zavil makams were determined and Hüseyini (138 times), Uşşak (99 times) and Hicaz (16 times) maqams were the most determined maqams. In the examination of the "kırık hava" folk songs of the region in terms of maqam diversity, it was

determined that the maqam diversity was mostly observed in the central district, Şarkışla, Kangal, and Divriği districts.

In the examination of the "kırık hava" folk songs of Sivas and its districts in terms of rhythmic structure, the differences in the variety of styles and tempo values attracted attention. Considering the variety of styles in the "kırık hava" folk songs of Sivas region; it was observed that the styles of 2/2, 2/4, 3/4, 3/8, 4/4, 5/4, 5/8, 6/4, 6/8, 7/4, 7/8, 8/8, 9/8, 10/8, 11/4, 11/8, 12/4, 12/8, 13/8, 14/8, 15/4, 15/8, 18/8, 19/8, 20/8, 21/8'lik were used, the styles of 4/4, 2/4, 10/8, 7/8, 12/8, 9/8 ve 5/8 were used intensively and the styles of 6/4, 6/8, 18/8, 3/4, 8/8, 3/8, 15/4, 2/2, 5/4, 11/8, 13/8, 15/8, 20/8, 7/4, 11/4, 12/4, 14/8, 19/8 ve 21/8 were used less often. It can be said that the total number of the 4/4 (110 times) and 2/4 (75 times) styles was higher than the other intensively used styles, among the intensively used styles. In the examination of the tempo diversity in the local "kırık hava" folk songs, it was determined that the tempo diversity in the styles of 4/4, 2/4, 10/8, 7/8 and 6/4 was high and it was seen that there were styles the tempos of which were not certain.

It is considered that conducting this study, which was carried out on the maqam and rhythmic structures of the Sivas Region "kırık hava" folk songs by considering different regions will be effective on the determination of the musical features in the maqam and rhythmic structures of the "kırık hava" folk songs of the regions and will contribute to the scientific studies on Turkish Folk Music.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayımlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayımlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Etik Beyan

Bu çalışmada bilimsel araştırma ve etik ilkelere uyulduğu ayrıca çalışma boyunca yararlanılan eserlerin tamamının kaynakçada verildiği beyan olunur.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, O. (2003). Türk Müziğinde Türler ve Biçimler, Meta Basımevi, 3. Baskı İzmir.
- Çiftci, E. (2016). Erzincan Musikisine Genel Bakış. Uluslararası Erzincan Sempozyumu, 28 Eylül-1 Ekim (ss. 143-154), Erzincan.
- Çiftci, E. ve Karaönçel F. (2019). Malatya Musikisine Genel Bakış. 1. Uluslararası Beydağı Sosyal ve Beşeri Bilimler Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı (ss. 78-83) Malatya.
- Çiftci, E., Ercan, M. ve Karaönçel, F. (2019). Refahiye Halk Oyunları Üzerine Bir İnceleme. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 12, Sayı 2 (ss.351-367), Erzincan.
- Nacakçı, Z. Vd. (2015). Müzik Kültürü. Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Nisan, F. (2016). Erzincan Yöresi Halk Oyunlarında Kullanılan Figürlerin İletişimsel Çözümlemesi. Uluslararası Erzincan Sempozyumu, Cilt 2. (ss. 39-49), Erzincan.
- Say, A. (2005). Müzik Sözlüğü. Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara.
- Sivas Valiliği İnternet Sitesi, <http://www.sivas.gov.tr/tarihce> (URL-1, Erişim Tarihi 30.07.2021).
- Sivas Belediyesi İnternet Sitesi, <http://www.sivas.bel.tr/içerik/38/12/sivasimiz.aspx> (URL-2, Erişim Tarihi 30.07.2021).
- Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Türk Halk Müziği Nota Arşivi.